

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 106g/2021

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală
(*competența procurorului ierarhic superior de a dispune
reluarea urmăririi penale*)

CHIȘINĂU

3 august 2021

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Marcel Lupu, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată pe 17 mai 2021,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 3 august 2021, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de dl avocat Igor Litvinenco, în interesele dlor Victor Rusu și Bogdan Rusu, în dosarul nr. 10-8/2021, pendinte la Judecătoria Ungheni.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl judecător Mihail Ulinici de la Judecătoria Ungheni, în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe rolul Judecătoriei Ungheni, sediul central, se află plângerea formulată de dl avocat Igor Litvinenco împotriva unei ordonanțe de reluare a urmăririi penale, emisă de adjunctul Procurorului-șef a Procuraturii raionului Ungheni.

4. În cadrul unei ședințe de judecată, dl avocat Igor Litvinenco a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală.

5. Printr-o încheiere din 6 mai 2021, Judecătoria Ungheni a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a sesizat Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

6. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

7. Prevederile relevante ale Protocolului nr. 7 la Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale sunt următoarele:

Articolul 4

Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori

„1. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat.

[...].”

8. . Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 22

Dreptul de a nu fi urmărit sau judecat de mai multe ori

„(1) Nimeni nu poate fi urmărit penal sau judecat pentru săvârșirea faptei penale cu privire la care a fost emisă o ordonanță neanulată de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei, sau de refuz în pornirea urmăririi penale ori cu privire la care a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau încetare a procesului penal.

(2) Hotărârea judecătorească definitivă împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au afectat hotărârea respectivă.

(3) Ordonanțele procurorului de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei ori de refuz în pornirea urmăririi penale împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când aceste ordonanțe au fost anulate.”

Articolul 287

Reluarea urmăririi penale

„(1) **Reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după scoaterea persoanei de sub urmărire și/sau după clasarea cauzei se dispune prin ordonanță de către procurorul ierarhic superior dacă se constată că:**

1) decizia este afectată de un viciu fundamental;

2) apar fapte noi sau recent descoperite, care existau la data adoptării ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei, dar despre care nu avea cunoștință organul de urmărire penală și care sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.

(2) Urmărirea penală poate fi reluată și de către judecătorul de instrucție în cazul admiterii, potrivit art.313, a plângerii împotriva ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei și a plângerii împotriva ordonanței de menținere a celei contestate în ordinea controlului ierarhic superior.

(3) În cazurile prevăzute la alin.(1) și (2), dacă, pe baza datelor din dosar, procurorul consideră necesară luarea unei măsuri preventive sau unei măsuri asigurătorii, el procedează în modul prevăzut de prezentul cod.

(4) Reluarea urmăririi penale poate avea loc doar în interiorul termenului de prescripție de tragere la răspundere penală pentru fapta respectivă, cu excepția cazului când aceasta este necesară pentru reabilitarea persoanei.”

[Articolul 287 în redactarea Legii nr.316 din 22 decembrie 2017, în vigoare din 9 februarie 2018]

Articolul 287

Reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după clasarea cauzei penale sau după scoaterea persoanei de sub urmărire

„(1) Reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după clasarea cauzei penale sau după scoaterea persoanei de sub urmărire se dispune de către procurorul ierarhic superior prin ordonanță dacă, ulterior, se constată că nu a existat în fapt cauza care a determinat luarea acestor măsuri sau că a dispărut circumstanța pe care se întemeia încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire.

[...]

(4) În cazurile în care ordonanțele de încetare a urmăririi penale, clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire au fost adoptate legal, reluarea urmăririi penale poate avea loc numai dacă apar fapte noi sau recent descoperite ori un viciu fundamental în cadrul urmăririi precedente a afectat hotărârea respectivă. În cazul descoperirii unui viciu fundamental, urmărirea penală poate fi reluată nu mai târziu de un an de la intrarea în vigoare a ordonanței de încetare a urmăririi penale, clasare a cauzei sau scoatere a persoanei de sub urmărire.”

[Articolul 287 în redactarea la data pronunțării HCC nr. 12 din 14 mai 2015]

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

9. Autorul excepției a menționat că, până în anul 2015, articolul 287 alin. (1) din Codul de procedură penală stabilea că reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după clasarea cauzei penale sau după scoaterea persoanei de sub urmărire se dispune de către procurorul ierarhic superior dacă, ulterior, se constată că nu a existat în fapt cauza care a determinat luarea acestor măsuri sau că a dispărut circumstanța pe care se întemeia încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire. Prin Hotărârea nr. 12 din 14 mai 2015, Curtea Constituțională a declarat neconstituționale aceste prevederi. În opinia autorului excepției, rațiunea Curții a constat în faptul că doar judecătorul de instrucție poate dispune reluarea urmăririi penale în cazul în care apar fapte noi sau recent descoperite sau în cazul constatării unui viciu fundamental în cadrul urmăririi penale.

10. Totuși, prin Legea nr. 316 din 22 decembrie 2017, articolul 287 alin. (1) din Codul de procedură penală a fost modificat. După modificare, articolul 287 alin. (1) din Cod are următorul conținut: reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după scoaterea persoanei de sub urmărire și/sau după clasarea cauzei se dispune de către procurorul ierarhic superior dacă se constată că: 1) decizia este afectată de un viciu fundamental; 2) apar fapte noi sau recent descoperite, care existau la data adoptării ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a

cauzei, dar despre care nu avea cunoștință organul de urmărire penală și care sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.

11. Autorul excepției susține că aceste modificări i-au conferit procurorului ierarhic superior competența de a relua urmărirea penală, deși, în opinia sa, reluarea urmăririi penale trebuie să fie examinată de către judecătorul de instrucție, în cadrul unui proces public și contradictoriu, unde fiecare parte va putea să-și prezinte argumentele. În acest fel se vor evita abuzurile din partea Procuraturii.

12. Prin urmare, autorul excepției consideră că actuala redactare a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală este contrară articolului 21 din Constituție, care garantează, între altele, dreptul de a nu fi pedepsit de mai multe ori.

B. Aprecierea Curții

13. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

14. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

15. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de avocatul unor părți la proces. Astfel, sesizarea este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

16. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie articolul 287 alin. (1) din Codul de procedură penală. Curtea constată că, în această redactare, dispozițiile articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală nu au făcut obiect al controlului de constituționalitate.

17. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză care are ca obiect o plângere formulată împotriva unei ordonanțe de reluare a urmăririi penale. De vreme ce normele contestate stabilesc competența procurorului ierarhic superior de a relua urmărirea penală, Curtea conchide că prevederile contestate ar putea fi aplicate de instanța de judecată.

18. Curtea reține că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental.

19. Autorul excepției a susținut că reluarea urmăririi penale de către procurorul ierarhic superior este contrară articolului 21 [*prezumția nevinovăției*] din Constituție, care garantează, între altele, și dreptul de a nu fi pedepsit de mai multe ori (principiul *ne bis in idem*).

20. Articolul 21 din Constituție stabilește că orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

21. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că garanțiile instituite prin articolul 21 din Constituție încorporează și dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă (HCC nr. 12 din 14 mai 2015, § 43). Curtea a mai reținut că dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori

pentru aceeași faptă a devenit un principiu fundamental și incontestabil al oricărui sistem de drept și este garantat de normele actelor internaționale, la care a aderat și Republica Moldova (HCC nr. 15 din 22 mai 2018, § 31).

22. Cu privire la dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori, Curtea Europeană a dezvoltat în jurisprudența sa următoarele condiții, care trebuie întrunite pentru a se putea invoca dreptul în discuție: (1) existența unei decizii definitive de achitare sau de condamnare; (2) existența unui al doilea set de proceduri intentate în privința reclamantului; (3) natura penală a procedurilor în discuție; (4) raportarea procedurilor penale la aceeași infracțiune presupusă a fi comisă de către reclamant (*Boman v. Finlanda*, 17 februarie 2015, §§ 22-44).

23. De asemenea, pentru ca o persoană să poată beneficia de protecția articolului 4 din Protocolul nr. 7, nu este suficientă doar existența unei hotărâri definitive. Această hotărâre trebuie să implice achitarea sau condamnarea persoanei (*Mihalache v. Romania* [MC], 8 iulie 2019, § 88).

24. În cauza *Mihalache v. România*, Curtea Europeană a identificat criteriile care trebuie avute în vedere atunci când se analizează dacă o hotărâre pronunțată la nivel național constituie o achitare sau o condamnare, în sensul articolului 4 din Protocolul nr. 7. Astfel, Marea Cameră a Curții Europene a notat că utilizarea deliberată a cuvintelor „achitat sau condamnat” în textul articolului 4 din Protocolul nr. 7 implică faptul că răspunderea „penală” a acuzatului a fost stabilită ca urmare a unei evaluări a circumstanțelor cauzei. Cu alte cuvinte, a fost pronunțată o hotărâre cu privire la fondul cauzei. Pentru ca această evaluare să aibă loc, este esențial ca autoritatea care pronunță hotărârea să fie investită de dreptul intern cu o putere de decizie care îi permite să examineze temeinicia unui caz. Autoritatea trebuie apoi să studieze sau să evalueze probele din dosarul cauzei și să evalueze implicarea reclamantului în unul sau în toate evenimentele care au determinat intervenția organelor de anchetă, în scopul de a vedea dacă este stabilită responsabilitatea „penală” (*Mihalache v. Romania* [MC], citată *supra*, § 88).

25. Curtea a conchis că ordonanța procurorului prin care s-a încetat urmărirea penală poate fi considerată ca o decizie asupra fondului cauzei (*Mihalache v. Romania* [MC], citată *supra*, §§ 98-101), iar intervenția judiciară nu este necesară pentru calificarea unei decizii ca fiind asupra fondului cauzei (§§ 94, 95). Cu privire la caracterul definitiv al deciziei, potrivit Raportului Explicativ al Protocolului nr. 7, o hotărâre este considerată „definitivă” în cazul în care a dobândit forță de *res judicata*. Este cazul în care căile de atac ordinare nu sunt disponibile, în care părțile au epuizat căile de atac respective sau în care au permis ca termenul de atac să expire fără a se folosi de acestea (*Sergey Zolotukhin v. Rusia* [MC], 10 februarie 2009, § 108).

26. Având în vedere această jurisprudență a Curții Europene, Curtea constată că ordonanțele procurorului de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale, care nu au fost contestate la judecătorul de instrucție sau care au fost contestate, dar nu au fost anulate, ar putea fi considerate, în circumstanțele fiecărui caz particular, decizii definitive de achitare sau de condamnare. Reluarea urmăririi penale după rămânerea

deciziei definitive de achitare sau de condamnare (*lato sensu*) face incident principiul *ne bis in idem*.

27. Totuși, Curtea reține că dispunerea reluării urmăririi penale în mod exclusiv de un judecător nu este garantată nici de Constituție și nici de Convenția Europeană. Altfel spus, reluarea urmăririi penale de către procurorul ierarhic superior nu reprezintă, *per se*, o problemă de constituționalitate.

28. Curtea menționează că, deși autorul excepției face trimitere la Hotărârea Curții nr. 12 din 14 mai 2015, obiectul acelei cauze nu a constat în competența procurorului ierarhic superior de a relua urmărirea penală, ci în motivele pentru care procurorul putea relua urmărirea penală.

29. Curtea a menționat în Hotărârea sa că alineatul (4) al articolului 287 din Codul de procedură penală (*în redactarea la data pronunțării Hotărârii menționate*) prevedea că urmărirea penală putea fi reluată dacă apar fapte noi sau recent descoperite ori un viciu fundamental în cadrul urmăririi precedente a afectat hotărârea respectivă. În același timp, Curtea a observat că, potrivit alineatului (1) al articolului 287 (*în redactarea la data pronunțării Hotărârii menționate*), reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după clasarea cauzei penale sau după scoaterea persoanei de sub urmărire poate fi dispusă de către procurorul ierarhic superior dacă se constată că **nu a existat în fapt cauza care a determinat luarea acestor măsuri sau că a dispărut circumstanța pe care se întemeia încetarea urmăririi penale**, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire. În acest sens, Curtea a constatat că reluarea urmăririi putea fi dispusă fie în condițiile alin. (1), fie în condițiile alin. (4) ale articolului 287 din Cod, situațiile fiind distincte. În același timp, doar motivele de la alineatul (4) au preluat normele prevăzute în articolul 22 din Codul de procedură penală și în articolul 4 § 2 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană. Prin urmare, Curtea a reținut că **motivele care admit reluarea urmăririi penale prevăzute de articolul 287 alin. (1) din Codul de procedură penală** (*în redactarea la data pronunțării Hotărârii menționate*) **depășesc limitele circumscrise de Convenția Europeană** (a se vedea HCC nr. 12 din 14 mai 2015, §§ 69-70). Curtea subliniază că în textul Hotărârii menționate nu se face vreo referință la faptul că prevederile constituționale nu autorizează procurorul ierarhic superior să dispună reluarea urmăririi penale.

30. Mai mult, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a menționat că, având în vedere principiile care guvernează activitatea parchetelor și rolul acestora în etapele inițiale ale procedurii penale, **este justificat ca un parchet de nivel superior să examineze din oficiu, în contextul supravegherii ierarhice, temeinicia deciziilor luate de un parchet de nivel inferior**. Redeschiderea procedurilor penale de un procuror ierarhic superior este compatibilă cu articolul 4 din Protocolul nr. 7, dacă aceasta satisface cerințele legate de excepția prevăzută la § 2 al aceluiași articol (*i.e.* dacă fapte noi sau recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată). De asemenea, procurorul ierarhic superior trebuie să motiveze, în modul corespunzător, existența motivelor

care justifică redeschiderea urmăririi penale (a se vedea *Mihalache v. Romania* [MC], citată *supra*, §§ 122, 127, 130-138).

31. Astfel, având în vedere cele menționate, Curtea reține că dispunerea reluării urmăririi penale în mod exclusiv de judecătorul de instrucție nu este garantată de Constituție și, prin urmare, nu intră în câmpul de aplicare al principiului *ne bis in idem*. Altfel spus, articolul 21 din Constituție nu este incident în acest caz.

32. Totodată, cu titlu de garanție a caracterului echitabil al procesului penal, Curtea constată că orice ordonanță de reluare a urmăririi penale este susceptibilă de contestare în fața judecătorului de instrucție (articolul 313 din Codul de procedură penală), iar judecătorului de instrucție îi revine sarcina de a cenzura orice pretins abuz al procurorilor.

33. Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de dl avocat Igor Litvinenco, în interesele dlor Victor Rusu și Bogdan Rusu, în dosarul nr. 10-8/2021, pendinte la Judecătoria Ungheni.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 3 august 2021

DCC nr. 122

Dosarul nr. 106g/2021